

Törvény a magyar áruk védelméről

Nánási Tamás

Másfél éve tartó huzavona végére kerülhet pont ma a parlamentben, ha eredményes lesz a zárószavazás arról a törvénytervezetről, amely a kereskedelmi láncoknak kiszolgáltató hazai beszállítók helyzetén kíván javítani. A jogszabályt egyszer már, június végén - egyhangú igen szavazattal - elfogadta az Országgyűlés, ám a törvényt Sólyom László köztársasági elnök megfontolásra visszaküldte a honatyáknak. Az új változat állítólag ismét bírja a T. Ház egészének a támogatását, ráadásul értesüléseink szerint a zárt ajtók mögött tartott előzetes egyeztetésekbe az agrártárcát is bevonták. Ugyanakkor a visszaküldött törvényt módosító indítványok körül meglepően nagy a titkolódzás, a mai zárószavazás ellenére azok még lapzártakor sem voltak fent a parlament honlapján. Korábban a hasonló céllal összeállított - és időközben elvérzett - élelmiszer-ipari etikai kódexet is csak az aláírás után hozták nyilvánosságra. A dokumentummal szemben a Gazdasági Versenyhivatal utólag súlyos kifogásokat fogalmazott meg. S bár Gráf József agrárminiszter már július elsejére nyolcvanszázalékosra ígérte a nagyáruházak polcain a hazai élelmiszerek arányát, a hangzatos bejelentésből eddig semmi nem valósult meg, s az egyenlőtlen piaci helyzet miatt még több agrártermelő fejezte be a tevékenységét.

A magyar élelmiszereket védő etikai kódex létrehozóinak tudatában kellett lenniük azzal, hogy hazai és uniós előírásokba ütköző dokumentumot készítenek. Ezért féltő, hogy csupán színjáték volt az egész - állapította meg lapunknak adott interjújában Nagy Zoltán, a Gazdasági Versenyhivatal elnöke, akit az élelmiszer- ipari beszállítókat védő törvény mára várható végszavazásáról is kérdeztünk.

Ezekben a napokban zajlott le az Országgyűlésben a Gazdasági Versenyhivatal (GVH) tavalyi tevékenységéről szóló beszámoló vitája, amelynek során többen a mezőgazdaság igazságtalan helyzetét emlegették. Például azt, hogy míg egy adott élelmiszer hasznából öt százalék marad a termelőknél, a kereskedelmi láncok profitja ugyanezen az árucikken a hetven százalékot is elérheti. E számok arra utalnak, hogy nem egyenlők a versenyfeltételek. Egyetért ezzel?

- Mi is azt tapasztaljuk, hogy ebben az iparágban nincs egyensúly. Jelentős a különbség az élelmiszerlánc két vége között. Tegyük fel, egy gazdálkodó beszállítja a kereskedelmi cégnek termékei harminc százalékát. Ez az áru a bevásárlóközpont összes beszerzésében mindössze három ezreléknek számít. A termelőnek komoly érvágást jelent, ha az áru egyharmadára új vevőt kell keresnie, míg a másik oldalon nagyon könnyű a három ezreléket máshonnan pótolni. Ez a helyzet kihat a profiton való osztozkodásra is: a mezőgazdaság eladási árai gyakran közelítenek ahhoz a szinthez, ahol már haszonról nem beszélhetünk. Ezen az aszimmetrián elsősorban a gazdálkodók tudnak javítani, ha közösen elgondolkodnak azon, hogy miképpen tudják magukat és egymást még erősebbé tenni.

- Ha csakugyan így van, vajon miért akadt fenn a termelők oly sok összefogási kísérlete a versenyhivatal szűrőjén?

- Két dologra "ugrunk": az egyik a piac felosztása, a másik az árak összehangolása. Én bízom abban, hogy a termelők képesek arra, hogy kitaláljanak más megoldásokat. Mert a két tiltott eszközön kívül van még számtalan másik, amiket

korlátlanul alkalmazni lehet. Ilyenek például a helyi szintű megegyezések vagy az ármaximálás. Ezeket a piacbarát megoldási lehetőségeket kellene kidolgoznia és támogatnia az agrárkormányzatnak.

- A versenyhivatalt nem zavarja, hogy változatlan ütemben zajlik a szupermarketeknél a beszerzési ár alatti értékesítés? Ezzel a láncok jelentős veszteséget okoznak a beszállítóknak.

- A beszerzési ár alatti értékesítést szigorúan szankcionálja a kereskedelmi törvény.

- Igen, de a statisztikákból úgy tűnik, a láncok ezt mellényzsebből kifizetik.

- Ha így van, meglehet, erősebb bírság kell. Mi a beszerzési ár alatti értékesítés tilalmával kezdettől fogva nem értettünk egyet. Ha egy kereskedelmi cég felvásárol egy árut, az a saját tulajdonába kerül, ezért joga van ahhoz is, hogy veszteséggel adjon túl rajta, ha üzletpolitikájába ez belefér. Ugyanakkor elfogadtuk, hogy a verseny szabadsága mellett közérdeknek számít a foglalkoztatás vagy a leszakadó régiók felzárkóztatása is, s e szempontból fontos lehet, hogy a beszerzési ár alatti értékesítés ne gyengítse a termelők piaci alkuerejét. A minket érő kritikák általában a termelőkről szólnak, miközben a mi feladatunk egyetlen csoport védelméről szól, és ezek pedig a fogyasztók. Minden egyes döntésünk, javaslatunk mögött a hosszú távú fogyasztói jólét védelme és növelése áll. Ez az a megközelítés, ami egyben a nemzetgazdaság hatékonyságának javulását is kikényszeríti.

- A versenyhivatal által szintén méltányolt társadalmi szempontokra hivatkozott a nyár elején megszületett és hamar elvázott élelmiszeripari beszállítói kódex is, amelyet önök már azelőtt elvetettek, hogy megkezdtek volna a dokumentum érdemi vizsgálatát. A hivatalt nem vonták be az előzetes egyeztetésekbe. Nem lehet, hogy ez volt az igazi baj, és presztízsszempontok diktálták a GVH elutasító állásfoglalását?

- A kódex 94 pontjából mindössze tíz ellen emeltünk kifogást. Ezek voltak azok az előírások, amelyek a magyar áruknak teremtettek volna helyet úgy, hogy közben a külföldit kiszorítják. Ezt az eljárást a magyar versenyhivatal úgy hívja, hogy a piac felosztása, a közösségi versenyjog pedig a piac feldarabolásának értékeli, ami tilos, mert ellentmond az áruk szabad áramlására vonatkozó uniós alapelveknek.

- Más kérdésekben beható vizsgálatok nélkül nem bocsátanak ki ilyen határozott állásfoglalásokat.

- Egy olyan dokumentumon, amelyik fehéren feketén leírja, hogy korlátozni kell az áruk szabad áramlását, nem sok vizsgáltnivaló akad. Engem kifejezetten bosszantott, hogy a GVH-nak a kódex ünnepélyes aláírása után kell kimondania, a kezdeményezés nem felel meg a hatályos törvényeknek. Szívesebben közöltük volna mindezt öt hónappal korábban az érdekeltekkel, egy zártkörű egyeztetésen.

- Vajon miért nem voltak kíváncsiak az önök véleményére?

- Azoknak, akik ezt a kódexet aláírásra előkészítették, pontosan tudniuk kellett, hogy mit javasolnak. Nem értem, hogy például az agrártárca miért gondolta azt, hogy versenyjogba ütköző megoldásokat kínálhat azoknak, akik nem ismerik jól a szabályozást. Félő, hogy csupán színjáték volt ez azok részéről, akik hasznot akartak húzni a kódex létrehozásából. Aki tisztában volt azzal, hogy mit ír alá, az pedig annak a tudatában tehetette oda a kézjegyét, hogy később bebújhat a dokumentumot elutasító versenyhivatal háta mögé.

- Miközben a nyáron elutasították a kódexet, a napokban mégis javasolták a megalkotását a piaci szereplők számára. Nem ellentmondás ez?

- Mi a nyár folyamán, illetve az utóbbi hónapokban valóban többértű javaslatcsomaggal álltunk elő, elsősorban az Országgyűlés mezőgazdasági bizottságának. A csomagban csakugyan hangsúlyosan szerepel, hogy egyértelműen kikényszeríthető, törvényben deklarált etikai szabályokat kellene bevezetni a beszállítók és a kereskedők között. Például, hogy tilos a kereskedői költségek aránytalan áthárítása a beszállítókra.

- Négy parlamenti párt és az agrártárca közös támogatásával új törvénytervezetről szavaz ma a T. Ház a hazai beszállítók védelme érdekében. A versenyhivatal véleményét most sem kérdezték meg. Nem érzi úgy, hogy ez felér egy hadüzenettel?

- Nagyon bízom abban, hogy nem hadüzenetről van szó, hiszen az Országgyűlés és a versenyhivatal között ugyanolyan aszimmetrikus viszony van, mint amiről az előzőekben szóltam. Az Országgyűlés alkotta meg a versenytörvényt, és ezzel létrehozta a versenyhivatalt. A hivatal elnöke évente beszámol az Országgyűlésnek, amit - nagy örömmre - gyakorlatilag egyhangúlag elfogadnak a képviselők. Amit ismerek az új törvénytervezetből, annak alapján két fenntartásomat fogalmaznám meg. Az egyik, hogy az újraírt törvény valamennyi kereskedőre vonatkozna, pedig a sarki fűszeresnek semmivel sincs nagyobb alkuereje, mint a paprikatermelőknek. A másik, hogy változatlanul minden beszállítót véd a tervezet. Én csak a mikro-, a kis- és esetleg a közepes vállalkozásokat védeném, nem hoznám kedvezményezett helyzetbe a nívós márkát előállító borotvagyártót vagy a nemzetközileg ismert termékeket előállító üdítőipari cégeket.

- Egy ízben említette, mostanság egyre több példa akad arra, hogy dugdossák a GVH előtt a készülő törvénytervezeteket. Mit gondol, a "dugdósóknak" a versenyhivatallal van problémájuk, vagy inkább a gazdasági verseny hazai szabályozásával?

- Nem tudom. Abban biztos vagyok, hogy két dolog miatt nem érdemes kikerülni a versenyhivatalt. Az egyik, hogy a kollégáim figyelmesek, és hamar észreveszik a kifogásolható intézkedéseket. A másik, hogy egy-egy versenyt torzító lépésnél nagyon hamar megtalálnak minket az ellenérdekelt felek.

(Magyar Nemzet, 2009. október 12., hétfő, 1+11. oldal)